

femme fabrique

jaarverslag 2013

Femme Fabrique wordt mede mogelijk gemaakt door
fonds DBL

www.talentfabriek010.nl
tekst: Mireille van den Berg.nl
vorm: gewoonbob.com

Inleiding	5
Locaties	6
De probleemstelling	7
Planning	10
De doelstellingen	11
Het portfolio CV	16
Netwerk	17
Vooruitblik	17

“De gedachte achter Femme Fabrique is dat er in de oude stadswijken in Rotterdam veel mensen zitten die niet meedoen omdat zij om de een of andere reden niet in de kaartenbakken voorkomen: ze hebben geen relevante opleiding, geen werkervaring of ontvangen geen uitkering. Dit zijn vaak gezonde (jonge) mensen met allerhande vaardigheden, maar werkgevers hebben geen toegang tot deze potentiële arbeidskrachten. De samenleving verwacht van deze mensen dat ze participeren, maar tegelijkertijd is de drempel daarvoor heel hoog. Wij wilden met Femme Fabrique laten zien dat veel productie die nu naar het buitenland gaat, best in de grote steden zelf kan worden verricht: als je maar zorgt dat je toegang hebt tot de mensen daar.”

Mireille van den Berg, projectcoördinator Femme Fabrique

Inleiding

Femme Fabrique is in juli 2013 gestart met het bieden van laagdrempelige wijkleerwerkplekken. Femme Fabrique richt zich op vrouwen in de wijk die grote afstand hebben tot de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld omdat zij geen startkwalificatie hebben, of omdat zij als moeder en huisvrouw lange tijd geen betaald werk hebben gehad. In veel gevallen gaat het om niet-werkende laagopgeleide vrouwen zonder uitkering [1]. Het concept van Femme Fabrique is om betaald productiewerk van lokale ondernemers naar de wijken te plaatsen zodat het werk daar kan worden uitgevoerd waar de laaggeschoolde arbeidskrachten zitten. Op die manier wil Femme Fabrique de wijk economie versterken en de participatie van vrouwen in de wijken vergroten door middel van werk. De start van het project viel samen met de ramadan en met de schoolvakanties in Rotterdam. Gezien de doelgroep, vrouwen met jonge kinderen, is er gekozen om pas vanaf begin september te starten met de activiteiten en de periode van juli en augustus te gebruiken voor het leggen van de eerste contacten in de wijk, het inrichten van de werkplaatsen en het treffen van alle overige voorbereidingen. In dit jaarverslag wordt een overzicht gegeven van de eerste resultaten van Femme Fabrique, de doelstellingen die zijn bereikt, de activiteiten die het laatste half jaar van 2013 zijn ontplooid en het aantal vrouwen wat door Femme Fabrique is bereikt.

1: Niet-uitkeringsgerechtigden (Nug)

Locaties

Femme Fabrique is in Feijenoord onderdeel van de Proeftuin Feijenoord in de Persoonshal, een 4000m² groot complex in de wijk Feijenoord met sportzalen, ruimte voor een buurthuis, praktijklokalen en trainingsruimte, kantoorruimte etc. De Proeftuin Feijenoord is een uniek initiatief waarin lokale organisaties op het gebied van welzijn, sport en cultuur samen met buurtbewoners een multifunctioneel buurtcentrum exploiteren. De Proeftuin Feijenoord biedt veel mogelijkheden voor de werving, doorstroom en uitstroom van deelnemers aan Femme Fabrique. Een van de speerpunten van de Proeftuin Feijenoord is om bewoners uit de buurt te betrekken bij de wijk door middel van vrijwilligerswerk. Naast de activiteiten in Feijenoord werkt Femme Fabrique samen met de bewonersvereniging Skibroek in de wijk Schiebroek. Femme Fabrique is hier gevestigd in restaurant HotspotHotspot. Tenslotte is Femme Fabrique actief bij de Viltmannen in de Agniesebuurt.

Activiteiten per locatie 2013			
	Feijenoord	Schiebroek	Agniesebuurt
Kookatelier/ Horecatraining	X	X	
Naaiatelier	X	X	
Productiewerk voor design		X	
Wasserette	X		
Wolbewerking			X

De probleemstelling

Het concept Femme Fabrique speelt in op de hoge werkloosheid, met name onder vrouwen in de oude stadswijken van Rotterdam. Uit de sociale index van Rotterdam (2012) [2] blijkt dat de capaciteit (werk, opleiding, inkomen) en de sociale binding in deze wijken zeer laag is ten opzichte van de rest van Rotterdam. Uit de cijfers van het Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS) blijkt dat Feijenoord in verhouding tot de overige deelgemeenten in Rotterdam het grootste aantal niet-werkende werkzoekenden heeft.

Ook de wijken Schiebroek en de Agniesenbuurt hebben een lage score op de onderdelen capaciteit en sociale binding uit de sociale index. Dan gaat het om taalbeheersing, voldoende inkomen, werk en inkomen en kwetsbare gezondheid. In deze wijken wonen naar verhouding veel inwoners met meerdere risicofactoren die een verhoogde kwetsbaarheid hebben ten opzichte van bewoners van andere wijken in Rotterdam (Bron: cijfers COS, 2012).

Een bijzondere kwetsbare groep zijn de werklozen zonder uitkering, omdat zij niet in beeld zijn van de instanties die hen naar werk kunnen bemiddelen en zij niet in aanmerking komen voor regelingen met betrekking tot opleidingen en werk. In 2010 zijn er in de deelgemeente Feijenoord meer werklozen zonder bijstandsuit-

kering dan in de rest van Rotterdam. In 2010 zijn dit in de deelgemeente Feijenoord alleen al 2.116 personen in de leeftijdsgroep 23 tot en met 64 jaar (Bron: Cijfers COS, 2011). [3]

De Raad voor Werk en Inkomen (RWI) heeft deze groep niet-werkende in kaart gebracht en onderscheidt verschillende typen. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen groepen 'kanshebbers', over het algemeen jongeren die een goede kans hebben om op korte termijn weer aan het werk te zijn. Zij vertegenwoordigen landelijk 13% (circa 150.000 personen). De grootste groep niet-uitkeringsgerechtigde werklozen, landelijk 66% (circa 750.000 personen) bestaat voornamelijk uit vrouwen die geen of een kleine kans hebben om aan het werk te komen. Dit zijn oudere huisvrouwen, huisvrouwen met thuiswonende kinderen en jonge moeders (RWI, 2010) [4] Femme Fabrique richt zich specifiek op deze groep.

[2] <http://www.cos.nl/sigt/SocialeIndex2012.pdf>

[3] 3: Van Dun, L. & Roode A. (2011) Statistiek Werken Feijenoord 2010. Deelgemeente Feijenoord 2000-2010 Centrum voor Onderzoek en Statistiek (COS)

[4] RWI (2010) Kansen bekeken. Vervolganalyse van het onbenut arbeidspotentieel onder niet-uitkeringsgerechtigden in de krachtwijken.

Feijenoord

In Feijenoord hebben 69 vrouwen een intake gehad. Van deze vrouwen hadden er 10 een baan, meestal in de zorg of in de schoonmaakbranche, 1 deelnemer was werkzaam als correspondent voor een Turkse krant. In totaal hadden 14 vrouwen een uitkering (bijstand, ww, nabestaandenuitkering of arbeidsongeschiktheidsuitkering). Van drie vrouwen is niet duidelijk of zij een uitkering hebben of niet. Een belangrijke factor hierbij is dat door taalproblemen het niet altijd duidelijk wordt of de uitkering van de partner is, of dat een eigen uitkering wordt bedoeld. De overige 42 vrouwen (61%) hadden geen uitkering en geen werk.

Van de vrouwen die een intake hebben gehad, geeft bijna de helft (47%) als hoogst genoten opleiding de basisschool op, 14% heeft het VMBO of de MAVO afgerond en ruim een kwart (27%) heeft een MBO opleiding, in de meeste gevallen op niveau 1 of 2. 13% van de vrouwen heeft een HBO of universitaire opleiding, meestal behaald in land van herkomst.

Ruim de helft (55%) van de vrouwen heeft werkervaring opgedaan, in de schoonmaakbranche, in de zorg, eenvoudig productiewerk, als winkelmedewerker of in een geval in het land van herkomst in de advocatuur.

Agniesebuurt

In de Agniesebuurt zijn in totaal 15 intakes uitgevoerd. Geen van de deelnemers had werk. Iets meer dan de helft hiervan (8 van de 15) had een uitkering en de rest bestond uit deelnemers die geen uitkering hadden en ook geen werk. Van de deelnemers gaven 8 van de 15 aan alleen basisschool of helemaal geen onderwijs genoten te hebben. De overige 5 deelnemers hadden een HAVO-diploma of hoger. Van de 15 deelnemers is er in de Agniesebuurt 1 gestopt en zijn er 5 (nog) niet begonnen. De overige 9 (waarvan 6 zonder uitkering) zijn wel gestart.

Schiebroek

In Schiebroek hebben 19 deelnemers een intake gedaan. Hiervan hadden elf vrouwen een uitkering en 8 hadden geen uitkering en geen werk. Het opleidingsniveau van de deelnemers in Schiebroek lag wat hoger. Vijf vrouwen hebben de basisschool opgegeven als hoogst genoten opleiding, 3 hebben de middelbare school op VMBO of Havo niveau afgerond en de overige hebben een vervolgopleiding op MBO of Hbo-niveau afgerond. Van de 19 zijn er 3 uitgestroomd naar werk en zijn er 2 deelnemers gestopt. Er zijn nu 14 deelnemers actief in verschillende activiteiten van Femme Fabrique Schiebroek. Een groep van 10 vrouwen heeft zich aangemeld om in 2014 te starten.

Planning

Bij aanvang van het project was de planning om in de periode juli t/m december 80 vrouwen te bereiken, waarvan het grootste gedeelte zonder werk en zonder uitkering zou zitten. De schatting was dat in Feijenoord 35, in Schiebroek 25 en in de Agniesebuurt 20 wijkleerwerkplekken konden worden gerealiseerd. In bovenstaande tabel staat beschreven wat het bereik van Femme Fabrique in de drie wijken is geweest.

Outputafspraken per vestiging 2013		Gerealiseerd*	Waarvan NUG
Feijenoord	35	69	42 (61%)
Schiebroek	25	14	8 (57%)
Agniesebuurt	20	9	6 (67%)
Totaal	80	92	56 (61%)

De doelstellingen

De belangrijkste doelstelling in 2013 was om de maatschappelijke participatie van de deelnemende vrouwen (tenminste 2 treden op de participatieladder) te verhogen.

Feijenoord

De vrouwen die in Feijenoord deelnemen aan Femme Fabrique zijn over het algemeen huisvrouw, met een of meer kinderen op de basisschool. Uit de intakegesprekken kwam naar voren dat, voordat zij bij Femme Fabrique begonnen, een gemiddelde dag voor deze vrouwen bestond uit het verzorgen van de kinderen, het huishouden en het doen van boodschappen en koken. Een groot gedeelte van de deelnemers van Femme Fabrique is binnengekomen via 'Kracht van de Vrouw', een stichting in de wijk Feijenoord met als doelstelling de emancipatie en participatie van vrouwen. De oprichtster van 'De Kracht van de Vrouw', Hakima Abraymi, is vanaf september zeer nauw met Femme Fabrique gaan samenwerken. De vrouwen die via 'De Kracht van de Vrouw' binnen zijn gekomen zijn vaak al aanwezig of betrokken bij activiteiten in de wijk en op school. Het gemiddelde aanvangsniveau van de deelnemers in Feijenoord is trede vijf op de participatieladder [5]. Een klein groepje vrouwen week wat daarvan af en heeft een baan. Deze vrouwen zitten op trede 10 van de participatieladder en komen dus niet voor de leerwerkplekken. Zij gaven aan bij Femme Fabrique te komen voor de gezelligheid. De deelnemers van Femme Fabrique Feijenoord hebben hard gewerkt om in een structuur te komen. Inmiddels is er een duidelijke taakverdeling zichtbaar, waarbij een klein groepje

“De Viltmannen maken vilt van de wol van Rotterdamse schapen en organiseerden in 2013 de keten ‘van schaaap naar schap. Dat lukt getuige de vaststelling van een stagiaire: ‘Het is mooi om te zien hoe je ambachten in de wijk terug brengt en mensen de kans geeft om wat te verdienen op een manier die bij hen past.’ Maar het is geen Archeon, het is authentiek en dat voel je. Die mix van ambacht, sociale innovatie en bijzondere ontwerpen is een hele goede formule De vrouwen die bij De Viltmannen aan de slag gaan, worden getriggerd door de mogelijkheid wat te verdienen. Eenmaal aan het werk, blijken veel vrouwen ervaring met wolbewerking te hebben in het land van herkomst. Die ervaring in Rotterdam inzetten leidt tot zelfvertrouwen. En dat leidt tot ruimte om bijvoorbeeld beter Nederlands te willen leren.” Frank Hilbrands, De Viltmannen, Agniesebuurt Rotterdam

gevorderde naaisters de minder gevorderde naaisters helpt. Deze vrouwen hebben de rol van aanspreekpersoon gekregen, als zij het antwoord op een vraag niet weten, dan gaat deze naar de docent/ begeleider die de leiding heeft over het atelier. Deze vrouwen hebben het overzicht en kunnen in grote lijnen de groep aansturen. Een van de gevorderde naaisters heeft een groep van 11 vrouwen onder haar hoede genomen en geeft deze vrouwen nu een beginnerscursus op een andere locatie in de wijk, met als doel dat deze vrouwen met meer vaardigheden kunnen instromen bij Femme Fabrique. Gemeten aan het aantal vrouwen wat werkt aan producten voor een vaste opdrachtgever, de wijkklunch verzorgt of op een andere manier een taak binnen Femme Fabrique heeft, is het gemiddelde participatieniveau van de vrouwen gestegen naar trede 8: er is bereidheid onder de vrouwen om verbonden aan Femme Fabrique vrijwilligerswerk te doen en een groot deel van de vrouwen heeft inmiddels aangegeven meer vaardigheden en technieken te willen leren, zoals patroontekenen. Drie vrouwen zijn aan een cursus voor gastvrouw begonnen, waarvan er twee inmiddels een certificaat hebben behaald. De vrouwen die koken hebben samen met de kok een plan op gesteld om vanaf januari meer technieken en vaardigheden te leren en drie vrouwen volgen een workshop gericht op het schrijven van een ondernemingsplan met als doel om uiteindelijk hun eigen onderneming op te starten.

Agniesebuurt

Bij de Viltmannen in de Agniesebuurt is een heel andere groep vrouwen actief binnen Femme Fabrique. Het gemiddelde startniveau van de vrouwen in de Agniesebuurt is trede 1: het merendeel van de deelnemers spreekt geen Nederlands, komt eigenlijk nooit op straat en is in eerste instantie onder begeleiding naar De Viltmannen gekomen. De vrouwen zijn geworven via contactpersonen van de moskee en moslimorganisaties in de wijk. Het feit dat zij de kaardmachines en de wol mee naar huis mochten nemen en thuis aan het werk konden was doorslaggevend. In de praktijk is echter gebleken dat de vrouwen graag naar de viltmannen toe komen, de een wat vaker dan de ander. Ook hier is een duidelijke taakverdeling zichtbaar geworden: een van de vrouwen kan spinnen en leert dit de andere vrouwen. Deze vrouwen hebben een grote ontwikkeling doorgemaakt en geven nu ook aan beter Nederlands te willen spreken en meer te willen leren. Hiermee zijn zij dit jaar geëindigd op trede 5.

[5] Hierbij wordt uitgegaan van de 10 treden van de participatieladder van de SPR

Schiebroek

In Schiebroek is de situatie weer anders. Er is daar een grote groep vrouwen in de wijk die vrijwel niet aan sociale activiteiten deelneemt en enkel de kinderen naar school brengt en haalt. Op deze doelgroep wil Femme Fabrique zich richten in Schiebroek. Het afgelopen half jaar is veel tijd geïnvesteerd in het bouwen aan een netwerk met de ouder-coördinatoren op de basisscholen in de wijk, de vrouwenstudio's, Stichting LOV en andere vrouwenorganisaties in de wijk. Vanaf januari 2014 starten er speciaal voor deze doelgroep op de maandagochtend taallessen, verzorgd door Stichting LOV bij Femme Fabrique. Met deze taallessen hoopt Femme Fabrique de drempel lager te maken voor andere activiteiten. Ook start Femme Fabrique vanaf januari met een werkplaats op de Stephanusschool, voor de vrouwen die niet zonder begeleiding naar activiteiten mogen.

De doelgroep vrouwen die vanaf juli bij Femme Fabrique in Schiebroek is gestart, staat al beduidend hoger op de participatieladder [1], gemiddeld trede 7. Drie van de deelnemers heeft naar aanleiding van Femme Fabrique betaald werk gevonden. Een groepje van vier vrouwen is actief betrokken bij het Flexcafe of actief geworden voor HotspotHutspot. De overige vrouwen neemt deel aan de workshops en doet productiewerkzaamheden voor lokale ondernemers zoals Rubbish Design. Gemiddeld eindigden de vrouwen in 2013 op trede 8 van de participatieladder.

Het uiteindelijke doel om de deelnemende vrouwen te laten doorstromen en uiteindelijk laten uitstromen naar werk, opleidingen en ondernemerschap is dit jaar op een paar uitzonderingen na nog niet behaald, maar daar wordt vanaf januari wel actief op ingezet. Femme Fabrique is in gesprek met ROC's om op de werkplaatsen praktijkonderwijs te kunnen bieden, zodat de vrouwen hun MBO-1 diploma of een certificaat kunnen behalen en vanaf januari starten een aantal trajecten, zoals de HACCP-training, die concreet leiden tot een certificaat.

“We hebben heel veel geïnvesteerd in ons lokale netwerk om vrouwen over de drempel te krijgen. Opeens kwamen ze 8 vrouw sterk naar het flexcafe. Lekker koffie en thee drinken en zich opgeven voor taallessen, want zeiden ze: “Ons leven is te saai. We brengen de kinderen naar school, we halen ze op en we koken. Dat is het dan. We willen en kunnen veel meer”.

De ouderbegeleidster van de school vertelde dat er vrouwen zijn die graag aan de slag willen, maar nauwelijks het huis uit mogen. De school is wel een toegestane locatie. Daarom gaan we het sieraden maken op dinsdagmiddag op de school organiseren in samenwerking met een ondernemster en de oudercoördinator.” KarenWelp, Coördinator Schiebroek

	Startniveau (trede)	Eindniveau (trede)	Gemiddelde toename
Feijenoord (n=69)	5	8	3
Agniesebuurt (n=9)	1	5	4
Schiebroek (n=14)	7	8	1

De voertaal van Femme Fabrique is Nederlands om, indien noodzakelijk, ook het taalniveau van de deelnemende vrouwen te verbeteren.

Taal is een grote drempel gebleken, met name in Feijenoord en de Agniesebuurt. Van de in totaal 77 deelnemers die in deze buurten een intake hebben gehad, waren er 63 van een niet-westerse afkomst. Er waren met name een groot aantal Marokkaanse (47%) en Somalische (14%) deelnemers. Overige niet-westerse nationaliteiten waren Pakistaans, Algerijns, Afgaans en Irakees. Sommige vrouwen waren nog maar net een jaar in Nederland. Dit gaf nogal eens verwarring, met als gevolg dat de vrouwen en hun begeleiders elkaar niet altijd even goed verstonden. Soms werd er opeens geknipt, in plaats van gestikt. Bijzonder was dat iedereen toch zijn best heeft gedaan om Nederlands te spreken. De vrouwen corrigeerden elkaar als een gesprek in het Arabisch startte en gingen, soms moeizaam, met elkaar in het Nederlands verder. In eerste instantie bracht dat wat verlegenheid met zich mee, maar als de drempel eenmaal genomen was, dan ging het wel. Vanuit het intakegesprek zijn een groot aantal dames aangemeld voor Nederlandse taallessen. De behoefte is echter zo groot, dat lang nog niet alle vrouwen terecht kunnen. Femme Fabrique organiseert niet zelf de hulp en begeleiding die de vrouwen nodig hebben, maar verwijst door en schakelt haar netwerk in. Dat hier een tekort aan is, is door Femme Fabrique gesignaleerd en doorgegeven.

“Ik vind het altijd zo leuk als de vrouwen weggaan. Dan zeggen ze meestal gedag en iets in het Arabisch, met het woord ‘gezellig’ er tussen.”
Lida van Adrighem, Docent/ begeleider Femme Fabrique

“Wat gezellig zo’n koffie en theehuis om de hoek. Lekkere taartjes! Mag ik het recept? Gast over het Flexcafe

Femme Fabrique heeft een functie voor de wijk. Niet alleen door de Femme Fabrique werkplaatsen en de activiteiten die daaromheen worden georganiseerd, maar ook door andere activiteiten.

In Schiebroek is in november het flexcafe gestart. Elke woensdagochtend is de locatie HotspotHutspot geopend. De bediening en alle hapjes en dranken worden door de vrouwen van Femme Fabrique verzorgd en hier is veel belangstelling voor. Tijdens het flexcafe worden workshops georganiseerd. Niet alleen bewoners uit de wijk komen bij HotspotHutspot voor een gezellig kopje koffie, ook de participatiemakelaars en andere professionals uit de wijk komen langs om op laagdrempelige wijze in contact te komen met wijkbewoners. Vanaf januari zal het flexcafe twee dagen ‘s ochtends en ‘s middags open zijn en vanuit een mantelzorgorganisatie is de vraag gekomen of er een speciaal mantelzorg café kan worden georganiseerd door de vrouwen van Femme Fabrique.

In Feijenoord trok vooral de wijk lunch belangstelling. Eveneens in november gestart als opmaat voor de horecatraining en professionele catering die Femme Fabrique wil gaan neerzetten. De groep dames die de wijk lunch verzorgen wordt begeleid door een leermeester kok. In januari start de HACCP-training en de kok besteed naast productkennis en technieken ook aandacht aan structuur in de keuken, portionering, planning en presentatie. In de Agniesebuurt is de Viltmannen een laagdrempelige plek geworden waar buurtbewoners makkelijk naar binnen lopen voor een praatje of advies. De Viltmannen hebben van een

“Ik heb door de jaren heen een groot klantenbestand opgebouwd. Ik baal ervan dat regelmatig nee moet verkopen omdat mijn producten op zijn. Met mijn webshop ben ik maar gestopt omdat ik de vraag niet aankon. Ik kan geen 10 kinderjurkjes in maat 62,68, en 74 continue op voorraad hebben. Femme Fabrique is voor mij echt een uitkomst! Dan ondersteun ik het talent van vrouwen en de lokale economie en heb ik tijd om me te focussen op nieuwe ontwerpen.” Peppellotta, ondernemster uit Schiebroek

anoniem leeg kantoorpand een duidelijk herkenbare plek gemaakt waar wordt gewerkt met de bewoners uit de wijk. Hiermee is de sociale binding van De Viltmannen met de buurt groot. De Viltmannen streven er naar om deze sociale binding in 2014 nog groter te maken en nog meer met de buurt te ondernemen zodat er lokaal werkplekken en leerplekken ontstaan.

Een belangrijke subdoelstelling is dat Femme Fabrique door de productieafspraken met lokale ondernemers een sociale onderneming wordt die na de opstart voldoende winst kan maken om zelfredzaam te zijn.

Deze doelstelling moet in 2014 behaald worden. Dat betekent dat er nog flink geacquireerd moet worden voor opdrachten. Het eerste half jaar was nodig om op te starten en letterlijk te zien wat we in huis hadden. De opdrachten zijn geselecteerd op haalbaarheid en eenvoud. De verwachting is dat de complexiteit van de opdrachten in de loop van 2014 steeds meer kan toenemen en dat er meer routine en snelheid komt. De stijgende lijn in het aantal opdrachten

die in de laatste drie maanden van 2013 is te zien, moet zich exponentieel voort blijven zetten in 2014 om niet alleen de loonkosten en de kosten van de werkplaatsen te financieren, maar ook de vrijwilligerskostenvergoedingen voor de deelnemende vrouwen. De balans tussen leren en werken mag echter niet in de knel komen.

De vrouwen die aan Femme Fabrique deelnemen tekenen een vrijwilligerscontract en ontvangen als zij zich aan alle afspraken houden en op tijd komen een vrijwilligerskostenvergoeding. Deze onkostenvergoeding is een belangrijke kostenpost in de begroting van Femme Fabrique, maar wordt van belang geacht omdat het een krachtig en motiverend middel is om de vrouwen te laten ondervinden dat tegenover hun inspanning en betrokkenheid een onkostenvergoeding wordt gesteld. Voor een aantal van hen is het de eerste keer dat ze zelf geld ontvangen. Veel vrouwen hebben geen eigen bankrekening.

Het PortfolioCV

Sinds de opstart van de activiteiten van Femme Fabrique is een duidelijke toename van de vaardigheden van de vrouwen geconstateerd. Deze verbetering is vooral terug te voeren op drie competenties:

Reflectief: de deelnemende vrouwen hebben veel geleerd van het werken in opdracht van een ontwerper en zijn zelf kritischer geworden op de kwaliteit

Kwaliteit: de balans tussen snelheid en kwaliteit sloeg in het begin vooral door naar snelheid en ligt tegenwoordig meer op kwaliteit

Specialisatie: de vrouwen hebben zich gespecialiseerd in specifieke onderdelen van de werkzaamheden.

Naast deze algemene competenties hebben de deelnemende vrouwen zich ook individueel ontwikkeld. Sommigen hebben een meer leidinggevende attitude ontwikkeld, zijn zelf les gaan geven aan andere vrouwen en anderen hebben specifieke technieken en vaardigheden geleerd die ze nog niet hadden. Deze ontwikkeling wordt per individu bijgehouden in het PortfolioCV, een e-portfolio [6] wat voor de deelnemende vrouwen wordt aangemaakt. Opdrachten die verricht zijn voor opdrachtgevers worden (met foto van het product) opgenomen in het cv en geleerde vaardigheden worden vermeld bij de ontwikkeling van de vrouwen. Als de vrouwen hun tijd bij Femme Fabrique afsluiten, kunnen ze hun PortfolioCV meenemen als digitaal bestand en weer uploaden in de database van een andere organisatie die met de nationale standaard voor het e-portfolio werkt. Op dit moment zijn dat overheidsdiensten, ROC's en grote werkgevers.

Het invullen van het portfolio is zeker in het begin iets waar de vrouwen bij geholpen moeten worden. De interface in het PortfolioCV is echter zo eenvoudig mogelijk gehouden met alleen de hoogst noodzakelijke opties. Het uitgangspunt is dat iemand die met Facebook om kan gaan, ook zelf haar portfolio kan bijhouden.

[6] Op het gebied van de ePortfolio's zijn internationale afspraken gemaakt over waar de ePortfolio's aan moeten voldoen. Op basis hiervan is in Nederland de NTA2035[2] vastgesteld. Dit is een speciaal voor het ePortfolio ontwikkeld 'Nederlands Technische Afspraak' waaraan de leveranciers moeten voldoen. De NTA2035 heeft betrekking op afspraken op het gebied van beveiliging en privacy, maar ook de uitwisselbaarheid van informatie. Het PortfolioCV voldoet aan deze standaard

<https://lijsten.forumstandaardisatie.nl/open-standaard/e-portfolio-nl>

“Een vrouw die voor het eerst haar vrijwilligerskostenvergoeding ontving, was helemaal ontroerd omdat het voor haar de eerste keer was dat ze zelf geld ‘verdiend’ had.”

*Hakima Abraymi, Kracht van de Vrouw,
coach Femme Fabrique*

Netwerk

Femme Fabrique biedt zelf geen hulpverlening, ondersteuning of cursussen wanneer deze niet gerelateerd zijn aan de leerwerkplekken, maar heeft een netwerk van organisaties waar, laagdrempelig aan deze vraag kan worden voldaan. Femme Fabrique heeft het afgelopen half jaar een groot netwerk opgebouwd van toeleidingsorganisaties, die Femme Fabrique weten te vinden als er vrouwen zijn die zich verder willen ontwikkelen. Hiervoor is soms heel intensief de samenwerking aangegaan, zoals met De Kracht van de Vrouw, de Stephanusschool en Stichting LOV. In de meeste gevallen weten organisaties Femme Fabrique te vinden om vrouwen door te verwijzen of voor een informatiebijeenkomst, zoals de ouder-coördinatoren van de basisscholen in de wijk. Met andere organisaties zijn op dit moment alleen nog maar afspraken gemaakt over toeleiding in 2014 en mogelijke uitstroom, zoals Stichting Het Vrouwen Themahuis, Wilskracht Werkt (in alle drie de wijken), Stichting Dock (in Feijenoord en Schiebroek) of meer intensieve samenwerking in 2014, zoals met SPIOR.

Vooruitblik

Femme Fabrique is in 2013 gestart op drie locaties tegelijk. Voor de opstart zijn er fondsen aangevraagd, maar uiteindelijk is het doel dat eind 2014 het project 'break even' draait, dat wil zeggen dat de onkosten uit de inkomsten kunnen worden betaald. Schaalvergroting, binden van de huidige opdrachtgevers en acquisitie van nieuwe opdrachtgevers zijn hier belangrijke sleutels in. In 2014 wil Femme Fabrique ook starten met onderwijs op MBO1-niveau, in samenwerking met de ROC's in Rotterdam. De wijkleerwerkplaatsen van talentfabriek010 krijgen dan de functie van een praktijkleslocatie. Femme Fabrique zal in 2014 net als in 2013 vrouwen laagdrempelige leerwerkplekken bieden in de wijk. In 2014 moet de uitstroom van deelnemers naar (vrijwilligers)werk, opleiding of ondernemerschap gerealiseerd worden. Femme Fabrique wil ontwerpers een lokaal alternatief bieden voor kleinschalige productie die nu nog naar het buitenland gaat en startende ontwerpers overtuigen hun productie in Nederland te houden.